הנדון:

בצ'ילה וביוון קנה המוסד המרכזי לביון של ארצות־הברית אישים פוליטיים וצבאיים

וחה אצלנו?

לא, לא, זה לא נוגע לישראל. זה קורה במקומות אחרים.
זה לא יכול לקרות כאן. בהחלט לא.
אצלנו זה אחרת.
או שמא...

■ ■ ■

זה קרה בצ'ילה. הפרטים דלפו אל עמודי העיתונים האמריקאיים. הם מסעירים עכשיו את ארצות־הברית מחוף אל חוף.

בצ'ילה נבחר, בדרכים דמוקרטיות, נשיא מארכסיסטי. סלוואדור אייגדה איים על האינטרסים הכלכליים של החברות האמריקאיות הגדולות. אילו התבצר שילטונו, היה מהווה דוגמה ומופת לשאר מדינות אמריקה הלאטינית. הוא עשוי היה להצליח במקום שנכשל פידל קאסטרו: לחולל מהפיכה חברתית ברחבי היבשת כולה.

רק אדם נאיבי מאד יכול היה להעלות על הדעת שמכשיריי־הכוח של ארצות־הברית ישיבתו למראה סכנה זו.

ואכן, שלוש שנים אחרי שעלה לשילטון, התמוטט לפתע מישטרו של אייגדה. גל של שביתות שיתק את המדינה. בשיא המשבר הלמו ראשי הצבא. הם הסתערו על ארמונו של אייגדה, תפסו והרגו אותו. השתלטו במדינה ועורכים מאז — זה למעלה משנה — טבח ממושך באוהדיו.

איך זה קרה?

■ ■ ■

פרטים שנודעו עתה מציירים תמונה ברורה. ראש המוסד המרכזי לביון של ארצות־הברית (סי־איי־אי) מסר אותם בעדות סודית בפני ועדה של בית־הנבחרים האמריקאי. אחד מחברי הוועדה הפר את התקנון והדליף את הדברים. בתשובה לשאלה, אישר נשיא ארצות־הברית, ג'ראלד פורד, את כל הפרטים, והצדיק אותם.

על המיבצע ניצחה „ועדת הארבעים" — גוף המורכב מארבעים אישים בכירים בוושינגטון, בראשות יועץ הנשיא לענייני ביטחון לאומי: הנרי קיסינג'ר. גוף זה מהווה את המיפקדה המדינית הראשית של „קהיליית המודיעין" האמריקאית.

ועדת־הארבעים נתנה לסי־איי־אי את ההוראה לקעקע את מישטרו של אייגדה, והעניקה לו לצורך זה תקציב של מיליון דולר.

זהו סכום זעיר, כימעט מגוחך. טיבור רוזנבאום ומיכאל צור גומרים אותו בארוחת־בוקר. אך בצ'ילה דאז, שבה השתוללה אינפלציה דוהרת, הדולר היה מטבע קשה מאוד. המוסד המיר את הדולרים שלו בשוק השחור, וכך הגיע לסכום השווה לשמונה מיליון דולר.

מה עשה בכסף זה? איך מפעילים שמונה מיליון דולר כדי לחפיר מישטר שנבחר כחוק במדינה זרה?

זהו החלק המעניין של הסיפור — חלק הצריך לעניין גם אותנו.

■ ■ ■

כסף לא הושקע במוסדות־ההסברה של ארצות־הברית, ולא נועד להרחבת הסיפרייה האמריקאית. הוא שימש לקניית אנשי־מפתח, פשוטו כמשמעו.

במילה פשוטה אחת: שוחד.

תחילה ניקבו כמה עורכי־עיתונים, כדי שיטיפו בעיתוניהם נגד ממשלתם.

אחר־כך ניקבו מנהיגים של אירגוני־העובדים. לפי הוראות המוסד חוללו, במועד הנכון, שורה של שביתות בענפי־מפתח, ושיתקו את החיים במדינה. כך נוצרה אנארכיה מסוכרקת, מין תוהו־ובוהו מאורגן, שנתן את העילה להפיכה הנגדית.

ראשי הצבא ניקנו, כמובן, כבר מזמן. הם רק המתינו לאות, כדי לפתוח בטבח.

ובעיקר — במשך כל הזמן חזה שיחם המוסד המרכזי לביון תשלומי־שוחד קבועים לשורה של פוליטיקאים בעלי־השפעה.

כמה אנשים אפשר לקנות בשמונה מיליון דולר? רבים, כפי שמסתבר. כשמחלקים את הכסף בתבונה, תוך בחירה קפדנית של האנשים הנכונים, די בסכום זה כדי להפיל ממשלה, להקים ממשלה אחרת, ולהפוך מדינה גדולה ונאה לסוכנות־מישנה של הסי־איי־אי.

■ ■ ■

מן קצר לפני שהתפוצצו הגילויים על צ'ילה, נודעו פרטים דומים על יוון.

הקולונלים ששלטו ביוון במשך שבע שנים נפלו, בעיקבות כישלון הרפתקתם הטורפת בקפריסין. אנשים חדשים הגיעו לשילטון, וחשפו את שהתרחש בימי קודמיהם.

תוך כדי כך נתגלו כמה פרטים מאלפים ביותר.

לא היתה אפתעה רבה בגילוי שהפיכת הקולונלים ב־1967, ערב מילחמת ששת־הימים, היתה פרי תיכנון וביצוע של הסי־איי־אי. המוסד האמריקאי הוא שבחר בקולונלים הנכונים, ועזר להם לתפוס את השילטון. זה היה ידוע מזמן.

הגילויים המעניינים והחדשים נגעו לשיטה שהופעלה ביוון, כמו בצ'ילה: שיחוד האישים.

מסתבר כי כמה מראשי הצבא היווני קיבלו שכר קבוע מידי מוסד־הביון האמריקאי — זמן רב לפני שקיבלו

ראשי ההפיכה הצבאית בצ'ילה*

את האות לחולל את ההפיכה. הם הוחזקו במקרר, לבוא העת.

כדאי להרחיב לרגע על משמעות גילוי זה. יוון היתה גם אז ירידה ובעלת־ברית רשמית של ארצות־הברית. היא היתה שייכת לברית נאט"ו, שבראשות האמריקאים. הדבר לא הפריע לראשי הביון האמריקאי להשחית את חברי צמרת המטכ"ל היווני, לשלם להם תשלומי־שוחד, להפוך אותם לסיכנים (וממילא גם למרגלים) של ארצות־הברית.

■ ■ ■

לא פחות — ואולי אף יותר חשובים הגילויים הנוגעים למנהיגים האזוריים.

מסתבר שבכל אותה תקופה שילם מוסד־הביון תשלומי־שוחד קבועים לכמה פוליטיקאים מרכזיים, ראשי מפלגות שונות, ביניהם דמגוג שהתיימר להיות אנטי־אמריקאי.

תשלומים אלה נמשכו אחרי שהקולונלים כבר ביצעו את ההפיכה, בחסות הסי־איי־אי. נראה שהמוסד התייחס אל התשלומים לפוליטיקאים כאל תשלומי־ביטוח.

* ראש מוצעת ההפיכה אוגוסטו פינוחה, ושלישו.

כך נוצר מצב כפול: בשילטון ישבו הקולונלים, שהיו מכורים בלב־ובנפש למוסד־הביון. המוסד יכול היה לחסל כל אחד מהם, בכל עת, על־ידי הדלפת ידיעות על קשריו עימו. ואילו באופוזיציה ישבו כמה וכמה עסקנים פוליטיים, אנשי המרכז והימין המתון, שקיבלו אף הם תשלומי־שוחד קבועים, והמתינו להזדמנות להפיל את הקולונלים — לפי הוראת אותו מוסד־ביון.

גם פוליטיקאים אלה היו מכורים בלבו־נפש. גילוי קשריהם עם מוסד־הביון וחשבונותיהם בבנקים שוויציים היה מחסל, במכה אחת, את מעמדם הפוליטי.

כל העובדות האלה לא פורסמו על־ידי התעמולה הסובייטית. הם הופיעו בעיתונים המכובדים ביותר של ארצות־הברית, ואושרו למעשה על־ידי המוסד עצמו.

■ ■ ■

אין טעם להתרגש יתר על המידה נוכח גילויים אלה.

אין הבדל עקרוני בין השיטות האמריקאיות לבין השיטות הסובייטיות. ההבדל הוא רק במכשירים. הסובייטים פועלים בעיקר באמצעות המיפלגות הקומוניסטיות, דבר המעניק לפעולותיהם גושפנקה „מקומית" אותנטית.

אולם המטרה היא זהה: להפיל ממשלות עוויות, ולהשליט ממשלות ידידותיות.

בחלוקת העולם, שעליה הוסכם לפני 30 שנה ביאלטה בין צ'רצ'יל, רוזבלט וסטאלין, נמסרו יוון וצ'ילה לגוש המערבי. בעוד שהונגריה וצ'כוסלובקיה נמסרו לגוש המיזרחי, האמריקאים הפעילו בסנטיאגו ובאתונה את „דוקטרינת ברזינייב," שהופעלה על־ידי הסובייטים בפראג. לפי דוקטרינה זו, יש למוסקבה הזכות להתערב בכוח גס בענייניה של כל מדינה באירופה המיזרחית, אם הדבר נראה לה דרוש לשמירת המישטר הפרו־סובייטי בה.

מאז בריאת־העולם, נהגו כל המעצמות הגדולות על פי דוקטרינה מעין זו. אי־ההתערבות של המדינות הגדולות בענייני מדינות קטנות היא אגדה, ותמיד היתה כזאת. מי שטורח לעיין בתנ"ך בעיניים פקוחות, יגלה בו כמה וכמה דוגמות של התערבות המדינות הגדולות — מצריים ובבל — בעניינים הפנימיים של ישראל ויהודה.

בימינו שיחקה ישראל לא פעם במישחק זה.

אין ספק שמלאנו תפקיד חשוב בהשלטת אידי אמין באוגנדה, ושהתערבנו באופן פעיל להצלת שילטונו של היילה סלאסי באתיופיה, לפני כמה שנים. העסק־הביש המפורסם של 1954 היה התערבות גסה בעניינים הפנימיים של מצריים, וביחסה עם מדינות זרות (ארצות־הברית ובריטניה). ביומנו מודה משה שרת שישראל השתתפה בקנוניה בינלאומית להפלת שילטונו של גמאל עבד־אל־נאצר, במגמה להשליט במקומו קבוצה של גולים מצריים. אין שמץ של ספק בכך שזאת בדיוק היתה גם המטרה העיקרית של ההתקפה הישראלית־צרפתית־בריטית על מצריים ב־1956 (מיבצעי קדש ומוסקטיר).

לפיכך, אין לנו זכות מוסרית להתרגש ממעשי ארה"ב.

אבל יש לנו החובה המדינית להסיק לקח ממה שנודע עכשיו.

■ ■ ■

יוון היא מדינה חשובה מאוד במערך המדיני והצבאי של ארצות־הברית. הוא הדין לגבי צ'ילה.

הוא הדין לגבי ישראל.

■ ■ ■

שיתי כאן אתנחתה, כדי לתת לנו שהות להרהר במשמעות ארבע המילים האלה.

■ ■ ■

המוסד המרכזי לביון של ארצות־הברית קנה פוליטיקאים, קצינים בכירים, עיתונאים ואנשי־מפתח אחרים בצ'ילה. ההשקעה היתה קטנה, במימדים אמריקאיים, אך הספיקה כדי לשבש לחלוטין את התהליכים הדמוקרטיים באותה מארץ, שהיא גדולה פי 20 מישראל בשיטחה, ופי שניים מישראל במיספר אוכלוסייה.

המוסד עשה את אותו הדבר ביוון הסמוכה.

אין ספק שזוהי השיטה בכל הארצות שבהן יש לארצות־הברית אינטרס חשוב — מדיני, צבאי או כלכלי.

אין מדינות רבות בעולם המשפיעות על האינטרסים האמריקאיים יותר מישראל, היא שוכנת בלב אחד המרחבים החשובים ביותר בעולם. כל מעשיה משפיעים, לטובה או לרעה, על מעמדה של ארצות־הברית במרחב זה, יחסיה עם העולם הערבי ושליטתה על אוצרות־הנפט החיוניים. מרחב זה הוא אחת מזירות־ההתגוששות העיקריות בין ארצות־הברית וברית־המועצות, והוא משפיע במישרין על מאזן־הכוחות הגלובלי.

משום־כך יש לארצות־הברית עניין חיוני בהכרעות המדיניות והצבאיות המתקבלות בישראל.

לא פחות מאשר בצ'ילה. לא פחות מאשר ביוון. לא פחות מאשר באיראן, בקונגו, באינדונזיה, בגואטמלה, בקאמבודיה ובשאר הארצות, שבהן חולל המוסד המרכזי לביון של ארצות־הברית ניסים ונפלאות.

זהו מזון למחשבה.